

Борис САВЧУК

доктор історичних наук, професор,
професор кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика,
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID: 0000-0003-2256-0845
e-mail: borys.savchuk@pnu.edu.ua

Ольга СНИТОВСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри латинської та іноземних мов
Львівського національного медичного університету імені Данила
Галицького,
м. Львів, Україна
ORCID: 0000-0002-3086-9503
e-mail: ozlotko@gmail.com

ПСИХІЧНИЙ СТАН СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ: МЕТА-АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДИСКУРСУ

Анотація У статті здійснено мета-аналітичне узагальнення результатів українських і зарубіжних досліджень, присвячених вивченню психічного стану студентської молоді в умовах військових конфліктів. Актуальність дослідження зумовлена зростанням кількості наукових праць, що фіксують негативні впливи війни на психічне здоров'я здобувачів вищої освіти, та відсутністю їх системного узагальнення у вітчизняному науковому просторі. Методологічну основу становлять підходи сучасного мета-аналізу, що передбачають відбір, оцінювання, синтез і статистичну інтерпретацію результатів досліджень.

У межах дослідження проаналізовано 43 наукові праці українських авторів (2022–2024 рр.), а також релевантні зарубіжні публікації, індексовані у міжнародних наукометричних базах. Встановлено, що домінуючими психічними станами студентів у період війни є стрес, тривожність, депресія та страх, які мають переважно адаптивний характер як реакція на травматичні події. Виявлено їх динамічний характер: поступове зниження інтенсивності окремих проявів упродовж часу за збереження загального психоемоційного напруження. З'ясовано чинники стресогенності (військові події, інформаційний вплив, соціальне оточення), а також специфіку їх прояву в різних групах студентів.

Порівняльний аналіз засвідчив спільність базових психічних реакцій у різних країнах і водночас виявив відмінності, зумовлені соціокультурним

контекстом і тривалістю конфліктів. Обґрунтовано доцільність застосування мета-аналітичного підходу для узагальнення результатів гуманітарних досліджень та визначено перспективи розроблення ефективних психолого-педагогічних технологій підтримки студентської молоді.

Ключові слова: психічний стан, студентська молодь, військовий конфлікт, мета-аналіз, стрес, тривожність.

Постанова проблеми. За умов численних військових конфліктів, що на початку XXI ст. охопили світ, психічний стан людей, зокрема студентської молоді, яка опинилася в їх вирі, зазнає суттєвих негативних впливів. Тому закономірно, що цій проблемі присвячено значну кількість емпіричних і теоретичних досліджень. Водночас в Україні відсутні узагальнюючі праці, які б комплексно аналізували їх результати, зокрема у порівняльному вітчизняному та зарубіжному контекстах. Це ускладнює цілісне розуміння характеру, динаміки та чинників психічних станів студентів у ситуації війни, а також обмежує можливості розроблення ефективних стратегій їх підтримки. Тож постає потреба у систематизації, узагальненні та зіставленні наявних наукових напрацювань на основі мета-аналітичного підходу.

Метою статті є розроблення та застосування методики мета-аналізу для узагальнення результатів українських і зарубіжних досліджень про психічний стан студентської молоді в умовах військових конфліктів та виявлення спільних і відмінних тенденцій, чинників та наслідків впливу травматичного досвіду на їх психічне здоров'я.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. В українському науковому дискурсі не виявлено досліджень, які безпосередньо стосуються порушеної проблеми. Тому відзначимо, що під час її вивчення, з одного боку, спиралися на напрацьований західними науковцями досвід мета-аналізу (Borenstein et al., 2009; Cohen, 1994; Glass et al., 1981; Hunter et al., 2004; Rosenthal et al., 2001; Stone, 1974 та ін.), а з іншого – у процесі дослідження було опрацьовано значний обсяг наукових студій, присвячених вивченню психічного стану студентської молоді загалом (Н. Дмитрюк, Н. Кордунова, І. Мудрак, Я. Прохоренко, Л. Хоменко-Семенова) та під час війни в Україні (Атаманчук, 2022; Балюх, 2023; Гіряк та ін., 2022; Гозак та ін., 2023; Грузинська, 2022; Єременко, 2023 та ін., Левченко та ін., 2023; Жигайло та ін., 2022; Хаустова та ін., 2023; Огоренко та ін., 2023; Юр'єва та ін., 2023; Полив'яна, 2023; Вашека та ін., 2023; В. Лазаренко, Н. Саніна та ін.). Їх аналізують і зіставляють із релевантними за тематикою працями зарубіжних науковців (Latifeh et al, 2021; Veronese et al, 2022; Forrest et al, 2018; Elhadi et al, 2020).

Виклад основного матеріалу дослідження. Логіку та архітектуру дослідження побудовано за трьома складовими, що передбачають стислий опис нашої методики мета-аналізу, синтезований аналіз досліджень українських науковців та їхнє зіставлення з тематичними студіями зарубіжних дослідників.

Напрацьована міждисциплінарна методика визначає етапи, зміст, інструменти мета-аналізу та має відповідати на ключові питання щодо

встановлення межі центральної тенденції розподілу результатів, отриманих із різних емпіричних і теоретичних досліджень, їхньої варіативності, можливості пояснення тощо. У разі виявлення істотних розбіжностей у результатах досліджень здійснювався пошук опосередкованих змінних, які могли впливати на ці результати.

Означений вище досвід мета-аналізу вможливив виокремити основні *етапи дослідження*: 1) розроблення критеріїв виключення оригінальних праць в орбіту мета-аналізу (відповідність предмету і часу появи (лютий 2022 – квітень 2024 рр.); наявність емпіричних даних, що поєднуються з аналітичною або експериментальною складовими тощо); 2) виявлення, відбір та оцінка змісту і якості досліджень; 3) добір та інтерпретація аналітичних і операційних інструментів; 4) оцінювання статистичної гетерогенності результатів досліджень; 5) підготовка мета-аналітичного звіту.

З'ясуємо докладно останній аспект. Підготовка мета-аналітичного звіту передбачала статистичний аналіз і синтез отриманих в процесі дослідження ефектів і визначення меж центральної тенденції; інтерпретацію, узагальнення, формування висновків за допомогою стандартних процедур, що виявляють узгодженість отриманих даних і діапазон відхилень, гетерогенність параметрів дослідження та його результатів. Враховувалися обмеження мета-аналізу у вивченні гуманітарних студій, адже він не ізолює предмет дослідження і самого дослідника від впливу середовища, що позначається на їх результатах. Утім, на думку Rosenthal et al., 2001, якщо цей метод дозволяє встановити хоча б 15-20 % достовірності результатів аналізу гуманітарних досліджень, то цілком надається для таких цілей.

За результатами проведеного в мережі Google і за допомогою Ghat GPT пошуку за ключовими словами («студенти», «психічний стан», «психічне здоров'я», «стрес», «тривожність», «воєнний стан», «російсько-українська війна») зафіксовано близько 130 наукових праць українських дослідників із порушеної проблеми, опублікованих у 2022 – квітні 2024 рр. Після первинної обробки для подальшого аналізу відібрано 43 дослідження.

На основі моделі фіксованих ефектів (за Cohen, 1994) матеріали включені до первинного мета-аналізу, структуровано за такими *ознаками*:

I. *Класифікація досліджень* за: а) типом: соціологічні (лише результати опитувань – 27), емпірико-аналітичні (соціологія та аналіз даних – 36), теоретичні – (обговорення психічних станів студентів – 61), прикладні й експериментальні (корекція/покращення показників психічного здоров'я – 11); б) категоріями і статусом: статті індексовані у базах Scopus і WoS – 2 у фахових виданнях категорії «Б»– 38, матеріали наукових конференцій – 55, інші – 40; в) галузями знань: психологія (52), медицина (23), освіта, педагогіка (25), інші умовно міжгалузеві.

II. *Автори досліджень*: фахівці у галузях психології (95 %), медицини (42 %), освіти і педагогіки (41 %), соціології (7 %). Серед яких автори з науковими ступенями (61 %), працівники освітніх (41 %) і наукових (9 %) установ, аспіранти (6 %), магістранти і бакалаври (5 %).

Ініціаторами/організаторами досліджень виступали окремі науковці, освітні та академічні установи та їх психологічні служби, соціологічні агенції.

III. *Період проведення і появи досліджень* визначається часом дії воєнного стану в Україні. Його поділено на три етапи: перші шість місяців (березень – вересень 2022 р.) – 9 досліджень; наступний рік (жовтень 2022 – вересень 2023 рр.) – 22; наступні шість місяців (жовтень 2023 – квітень 2024 рр.) – 12. Поряд з «одноактними», фіксуємо проведення шести циклічних досліджень, які охоплювали кілька означених етапів. Вивчалися теоретичні дослідження, що з'явилися до початку повномасштабної війни.

IV. *Учасники соціологічних та експериментальних досліджень*: студенти коледжів (3 %) та університетів (31 %), зокрема майбутні медики (17 %) і спеціалісти інших галузей знань. Вони перебували у регіонах, що періодично зазнавали ракетних обстрілів (Київ, Полтава, Житомир, Чернігів); у відносно безпечних районах західної частини України; як біженці на території європейських країн. Вік досліджуваних коливався від 18 до 25 років (середній показник 20 років $\pm$ 1 рік); переважали жінки (67 %) над чоловіками (33 %). Вибірка домінувала від 50 до 65 осіб (65 %) та коливалася від 33–37 до 1152 респондентів.

V. *Інструментами проведення* більшості (80 %) досліджень стали анкети та опитувальники, розміщені на Google Forms (Alphabet Inc.) і поширені в соціальних мережах, які респонденти анонімно заповнювали впродовж визначеного часу.

Для опису варіативних та специфічних вибірок психічних станів студентів використано *модель з випадковими ефектами* (Random-Effects Model; за Hunter et al., 2004; Rosenthal et al., 2001). Як матрицю їх реконструкції взято модель формопроявів психічної діяльності студентів (за Гірняк та ін., 2022), яка розглядає психіку як ієрархічну систему взаємопов'язаних процесів, станів, властивостей і тенденцій, що загалом визначають перебіг, ефективність і спрямованість навчальної діяльності та особистісного розвитку. У таблиці 1 зафіксовано домінуючі психічні стани, які відзначали автори 43 досліджень.

Таблиця 1

Домінуючі психічні стани здобувачів освіти у період воєнного стану

[складено авторами]

Психічний стан	Різновиди досліджень та їхня кількість		
	Розвідувально-соціологічні (21)	Емпірично-аналітичні (19)	Прикладні/ експериментальні(5)
Стрес	16	12	3
Тривожність/ занепокоєння	17	14	3
Депресія/пригнічення	15	11	3
Страх	10	8	4
Песимізм/безнадія	6	5	2
Розпач, розгубленість	8	7	-
Апатія/байдужість	6	5	2

Автори трактували психічні /психологічні / емоційні стани у суголосних дефініціях як єдність переживань і поведінки за певного проміжку часу; як реакцію функційних систем організму на зовнішні та внутрішні впливи, спрямовану на адаптацію та забезпечення життєдіяльності людини до конкретних умов, ситуацій. У 40 % досліджень психічний стан розглядався як компонента психічного/ментального здоров'я студента.

Загалом учені фіксують понад 60 понять, що відображають різні психічні стани. До предметного мета-аналізу включено 43 дослідження, у яких акцентовано на 4 умовно «основних» (таблиця 1) і загалом 10-12 психічних станах студентів, які виразно проявлялися в умовах російсько-української війни. У 8 з 10 випадків йдеться про негативні афективно-вольові психічні стани. Вони розглядалися як ситуативні (виражають особливість ситуації та реакції на неї); глибокі (за силою впливу на переживання і поведінку); соціальні, емоційні, когнітивні, поведінкові (за функційними рівнями); астенічні (демобілізуючі, дезадаптуючі), усвідомлені/неусвідомлені; довготривалі.

Психічні стани студентів вивчалися й оцінювалися з позиції певних *галузей знань*. У психології їх описують як мінливі, емоційно насичені феномени, детерміновані життєвими обставинами, кризовими ситуаціями, індивідуальними характеристиками (Атаманчук, 2022; Балюх, 2023; Гірняк та ін., 2022; Гозак та ін., 2023; Грузинська, 2022; Єременко, 2023 та ін., Левченко та ін., 2023; Жигайло та ін., 2022 та ін.). У медичних студіях акцент зроблено на фізіологічних проявах психічних станів (Хаустова та ін., 2023; Огоренко та ін., 2023; Юр'єва та ін., 2023), у психолого-педагогічних – на впливі психічних розладів на навчальну успішність (Polyvianaia et al., 2023; Yuryeva et al., 2023) тощо.

Стрес як найпоширеніший прояв травматичного досвіду розглядався у трьох основних аспектах: як стан психічної напруги, що виникає у людини під впливом важких, несприятливих умов; як взаємодія між особою та навколишнім середовищем; як відчуття тиску, пригніченості, неспроможності впоратися із проблемою, що виникає через емоційні стани страху, тривоги, депресії, песимізму, агресивності. В дослідженнях акцентується на поведінкових реакціях, які виникають внаслідок емоційного стресу та призводять до негативних змін і функційних розладів.

Другий за домінуванням прояв травматичного досвіду – *тривожність*, яку дослідники трактують як тимчасовий/змінний психічний стан, що виникає під впливом стресогенів, коли здобувачі освіти сприймали ситуацію як таку, що несе загрозу, небезпеку. В умовах очікування, невизначеності фіксувалися її поширені прояви: емоційна напруга, хвилювання, душевний дискомфорт, втрата рівноваги, підвищена вразливість, загострене почуття провини, зниження самооцінки. Найбільше потерпали студенти із підвищеним рівнем тривожності, які швидко втрачали рівновагу, виявляли дезадаптивну поведінку (плаксивість, дратівливість, грубе ставлення до оточуючих, апатію).

Модель фіксованих ефектів (за 40-бальною шкалою вираженості: 0-5 – слабка; 6–12 – помірна; 13–24 – окреслена; 24–40 – висока) дозволяє

відстежити зміну складових стресу студентів на окремих етапах воєнного стану (таблиця 2).

Таблиця 2

Динаміка змін складових стресу та їх компонентів за результатами аналізу наукових досліджень [складено авторами]

Складові стресу та їх компоненти	1–6 місяців	6–12 місяців	13–24 місяців
	<i>Інтелектуальна</i> (негативні думки, труднощі навчання і концентрації уваги, імпульсивність мислення тощо)	18–21	10–12
<i>Поведінкова</i> (порушення сну, пасивність, загальмованість, конфліктність)	23–25	14–15	12–13
<i>Емоційна</i> (підозрілість, невпевненість, занепокоєння, тривожність, похмурий настрій, незадоволеність життям, провина, знижена самооцінка, відчуженість)	34–36	12–14	10–11

За шкалою Cohen, 1994 з'ясовано чинники, які викликали / посилювали стресогенність: вибухи ($r = .45$ %); повідомлення з фронту, про безчинства окупантів тощо ($r = .41$ %); повітряні тривоги ($r = .35$ %); соціальне середовище (розмови про війну, загибель близьких та ін. – $r = .33$ %). Вони посилювали нав'язливі думки ($r = .15$ %), зневіру у майбутнє (12 %). Попри високій рівень стресу і тривожності, студенти навіть у першій половині 2022 р. нехтували вимогами безпеки ($r = .37$ %), не користувалися бомбосховищем ($r = .27$ %).

Студії з медицини і психології констатували погіршення показників психофізіологічного стану студентів: зниження уваги, швидкості мислення, запам'ятовування, порушення сну. Водночас фіксувався високий рівень емпатії: від 64 до 76 % респондентів більше непокоїли безпека і здоров'я своїх близьких, ніж власне.

Результати досліджень свідчать, що станом на 2022 рік війна не вплинула на ставлення до навчання 42 % студентів, а 38 % почали приділяти йому менше уваги. Безпечно під час навчання почувалися 47 % опитаних, проти 53 %. У другій половині 2023 року всі три показники демонструють позитивну динаміку.

Для виявлення стану дослідження порушеної проблеми в зарубіжжі в пошуковій системі Google було завантажено запит за п'ятьма ключовими словами: «mental health», «mental state», «students», «military conflict», «traumatic experience». У результаті зафіксовано близько 30 публікацій, які містили що найменше чотири варіації цих понять і були опубліковані в

журналах, що входять до наукометричних баз Scopus та Web of Science. Вони стосувалися країн (автори, університети, студенти), які перебували у стані війни або мали пережитий досвід збройних конфліктів. Для предметного аналізу відібрано студії, що дають змогу з'ясувати, які особливості, відмінності та спільні з українськими дослідженнями проблеми порушуються, а також визначити чим досвід зарубіжних науковців може бути цінним і корисним для України.

Зміст зарубіжних студій зумовлювався особливостями військових конфліктів, ментальності студентів, наукових традицій, методики досліджень тощо. Водночас виявлено багато спільного у загальній матриці перехресного дизайну досліджень, їхня емпірика також базувалася на самооцінці студентів.

Зарубіжні автори суголосно акцентували на посттравматичних стресових розладах (posttraumatic stress disorder – PTSD) як найпоширенішому психічному порушенні у людей, що постраждали від військових конфліктів. Вони сміливіше порушували чутливі проблеми. Наприклад, у дослідженні за участі 833 студентів університету в Дейр-ез-Зорі, який під час 9-річної війни в Сирії понад три роки перебував в облозі ісламістської військової організації ІДІЛ, з'ясувалося, що з них 86,4 % зазнали щонайменше однієї травматичної події, загальна поширеність PTSD становила 28,2 %, а найвищим цей показник був серед студентів, яких примушували до статевого акту (46,3 %) (Latifeh et al, 2021). Серед 214 студентів афганських університетів наводяться вражаючі показники важких PTSD (70 % вибірки), клінічно значущих симптомів депресії (69,7%) суїцидальної поведінки (38,6 %). Автори зазначали, що «значні позитивні зміни» у психічному здоров'ї постраждалих відбувалися у посттравматичний період лише завдяки антидепресивних методик та соціальної підтримки (Naghavi et al, 2022).

Під час опитування 550 палестинських студентів чотирьох університетів Гази, встановлено, що попри відсутність прямих військових і насильницьких дій, сам факт тривалого перебування в умовах «квазітотальної облоги» руйнував очікування на позитивні зміни, посилював психічні розлади у формі тривоги, депресії, гострого стресу. Ситуація ускладнювалася відсутністю соціальної і психологічної підтримки (Forrest et al, 2018).

У тривалій перспективі Україна має враховувати результати досліджень, які свідчать, що через 40 років вже у дорослих дітей, чії батьки брали участь у військових діях в Афганістані та Іраку частіше діагностували тривогу, депресію, думки про суїцид та самоушкодження (self-harm). Порівняно з іншими 37–43-річними однолітками, їхній стан психічного здоров'я діагностували як «значно гірший» (Veronese et al, 2022).

Становлять інтерес результати досліджень, згідно з якими під час війни в Лівії у студентів-медиків спостерігалось посилення тривожних і депресивних розладів та загрози PTSD через усвідомлення нездатності допомогти пораненим військовим у шпиталях та близьким, рідним, які потерпали від фізичних травм й ушкоджень у зоні окупації (Elhadi et al, 2020).

Означені вектори зарубіжних досліджень окреслюють перспективи розвитку українських студій. Водночас, порівняно з ними, вітчизняні науковці

дають ширший перелік форм і засобів для поліпшення психічного здоров'я студентів, які зазнали психічних травм у кризових ситуаціях. Крім допомоги психічних служб, вони пропонують ефективні авторські методи зменшення і профілактики стресових ситуацій (Грузинська, 2022), арт-терапії (Балюх, 2023), копінг-стратегії (Ю. Мельник, І. Пипенко, А. Стадник) тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок. У результаті проведеного мета-аналізу встановлено, що психічний стан студентської молоді України в умовах війни 2022 – початку 2024 рр. характеризувався доволі високим рівнем стресу, тривожності, депресії, страху, апатії та інших негативних психічних проявів, які мають переважно адаптивний характер як реакція на травматичні обставини. Хоча результати досліджень є неоднорідними через відмінності у вибірках, методиках та умовах проведення, їхнє узагальнення дозволило виокремити стійкі тенденції та домінуючі психічні стани.

Порівняння українського та зарубіжного досвіду засвідчило наявність як спільних закономірностей (поширення стресових і тривожно-депресивних станів, вплив травматичних подій), так і відмінностей, зумовлених специфікою військових конфліктів, соціокультурним контекстом, методологією досліджень тощо. Природно, що зарубіжні автори акцентували на посттравматичних розладах і довготривалих наслідках війни, тоді як українські – на поточних психічних станах та пошуку практичних шляхів їх корекції. Перспективи подальших пошуків убачаємо в проведенні міждисциплінарних порівняльних досліджень з порушеної проблеми та розробленні ефективних психолого-педагогічних технологій підтримки студентської молоді в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Borenstein M. Hedges L. V, Higgins J. P, Rothstein H. R. How a Meta-Analysis Works. John Wiley & Sons, Ltd. 2009. 420 p. [doi:10.1002/9780470743338](https://doi.org/10.1002/9780470743338) (дата доступу 16.04.2026 p.)

Cohen J. The Earth is Round ($p < .05$). *American Psychologist*. 1994. No. 49. P. 997–1003. URL: <https://www.sjsu.edu/faculty/gerstman/misc/Cohen1994.pdf>. (дата доступу 16.04.2026 p.)

Glass G. V, McGaw B, Smith M. L. Meta-analysis in Social Research. SAGE Publications, 1981. 279 p.

Hunter J, Schmidt F. Methods of Meta-analysis: Correcting Error and Bias in Research Findings. London; New Delhi: SAGE, 2004. 582 p.

Rosenthal R., DiMatteo M/ R. Meta-analysis: Recent Developments in Quantitative Methods for Literature Reviews. *Annual Review of Psychology*. 2001. No 52. P. 59–82. doi:10.1146/annurev.psych.52.1.59. (дата доступу 16.04.2026 p.)

Stone M. Cross-Validatory Choice and Assessment of Statistical Predictions. *Journal of the Royal Statistical Society, Series B (Methodological)*. 1974. No 36. P. 111–147. doi:10.1111/j.2517. (дата доступу 16.04.2026 p.)

Атаманчук Н. М. Психологічні прояви тривожності у студентів під час військової агресії. *Гуманітарний простір науки: досвід і перспективи*.

Міжнародна наукова конференція. Полтава, 2022. С. 113-117. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/item/11707> (дата доступу: 27.04.2026 р.)

Балюх Н. Соціологи дослідили, як війна впливає на психологічний стан студентів киянських вишів. 2023, 28 грудня. URL: <https://suspilne.media/kyiv/649692-sociologi-doslidili-ak-vijna-vplivae>. (дата доступу 16.04.2026р.)

Гіряк А. Н., Бабій Л. А. Форми розумової діяльності та їх параметричні інваріанти. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: Матеріали конф. Тернопіль*, 2022. С. 58-60. URL: <http://nauksfgf.wunu.edu.ua/index>. (дата доступу 27.04.2026р.)

Гозак С. В., Єлізарова О. Т., Станкевич Т. В. Психічне здоров'я та спосіб життя студентів під час війни. *Доповіді Вінницького національного медичного університету*. 2023. № 27(4). С. 628-634. doi:10.31393/reports-vnmedical-2023-27(4)-17. (дата доступу 27.04.2026р.)

Грузинська І. Проблема емоційного реагування на стресові ситуації в умовах воєнного стану. *Вісник НАУ*. 2022. № 2 (21). С. 97–107.

Єременко Н. П., Ковальова Н. В., Ужвенко В. А. Психічне здоров'я студентської молоді України в роки війни. *Тенденції та перспективи розвитку науки та освіти в умовах глобалізації: матер. Міжнародна науково-практична Інтернет-конф. Переяслав*. 2023. С. 90-93.

Левченко К., Харитоновна Н. Стан психічного здоров'я студентської молоді під час війни: наслідки психотравмуючих ситуацій через рік після початку повномасштабного вторгнення: URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/273.pdf>

Жигайло Н., Шолубка Т. Формування психологічної стійкості студентів вищих навчальних закладів у роки війни. *Вісник Львівського університету*. 2022. № 14. С. 3–14. doi: 10.30970/PS.2022.14.1. (дата доступу 27.04.2026р.)

Хаустова О. О., Лещук І. В. Понад рік війни та втрат: повставати з попелу горя, щоб створити нове. *Український медичний журнал*. 2023. № 1. С. 43-49. doi: 10.32471/umj.1680-3051.153.239914 (дата доступу 27.04.2026 р.)

Огоренко В., Шорніков А. Вплив тривоги та депресії на психічний стан студентів медичної освіти в умовах воєнного стану. *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2023. № 8. С. 4-8. doi:10.26766/pmgrp.v8i4.453. (дата доступу 27.04.2026 р.)

Юр'єва Л., Вишниченко С., Шорніков А. Аналіз феноменів тривоги та депресії в перші тижні війни: гендерний та віковий аспекти. *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2022. № 7. doi:10.26766/pmgrp.v7i1.351. (дата доступу 27.04.2026 р.)

Polyvianaia M., Pishel V. Mental Health of Sstudents in the Initial Period of the War in Ukraine. *V International Scientific and Practical Conference «Education and science today: intersectoral problems and the development of science»* (August 18, 2023) Great Britain, Cambridg. С. 231-233. doi.org/10.36074/logos- (дата доступу 27.04.2026 р.)

Vasheka T. V, Lych O. M, Palamar B. I, Palamar S. P, Zhelanova V. V, Safir T. Yu, Kurdil N. V. Psychological Factors of Students' Vitality During the War in

Ukraine *Wiadomości Lekarskie Medical Advances*. 2023. No/ 5(2). P. 1279-84. doi:10.36740/WLek202305222. (дата доступу 27.04.2026 р.)

Latifeh Y, Omar E, Mohammad H, Fatema M, Nazir I, Bisher S. War-related Trauma and Post-traumatic Stress Disorder Prevalence among Syrian University Students. *European Journal of Psychotraumatology*. 2021. No 12. P. 19547-1974. doi:10.1080/20008198.2021.1954774. (дата доступу 27.04.2026 р.)

Naghavi A, Afsharzada M, Brailovskaia J, Teismann T. Mental Health and Suicidality in Afghan Students after the Taliban Takeover in 2021. *J Affect Disord*. 2022. No 307. P. 178-183. doi:10.1016/j.jad.2022.04.001. (дата доступу 27.04.2026 р.)

Veronese G, Pepe A, Diab M, Abu J, Kagee A. Social Support, Resilience, and Mental Health in a Low-intensity Warfare Context: the Effects of Siege on University Students in Gaza. *J Ment Health*. 2022. No 31. P. 383-391. doi: 10.1080/09638237.2021.1979486 (дата доступу 27.04.2026 р.)

Forrest W, Edwards B, Daraganova G. The Intergenerational Consequences of War: Anxiety, Depression, Suicidality, and Mental Health Among the Children of War Veterans. *International Journal of Epidemiology*. 2018. No 47. P. 1060-1067. /doi.org/10.1093/ije/dyy040. (дата доступу 27.04.2026 р.)

Elhadi M, Msherghi A, Elgzairi M, et al. Psychological Status of Healthcare Workers During the Civil War and COVID-19 Pandemic: A Cross-sectional Study. *Journal of Psychosomatic Research*. 2020. No 137. P. 1102-21. doi.org/10.1016/j.jpsychores.2020.110221. (дата доступу 27.04.2026 р.)

REFERENCES

Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P. T., & Rothstein, H. R. (2009). *How a Meta-analysis Works*. John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/978047074338> (data zvernennia: 16.04.2026).

Cohen, J. (1994). The earth is round ($p < .05$). *American Psychologist*, 49, 997–1003. <https://www.sjsu.edu/faculty/gerstman/misc/Cohen1994.pdf> (data zvernennia: 16.04.2026).

Glass, G. V., McGaw, B., & Smith, M. L. (1981). *Meta-analysis in Social Research*. SAGE Publications.

Hunter, J. E., & Schmidt, F. L. (2004). *Methods of Meta-analysis: Correcting Error and Bias in Research Findings*. SAGE Publications.

Rosenthal, R., & DiMatteo, M. R. (2001). Meta-analysis: Recent Developments in Quantitative Methods for Literature Reviews. *Annual Review of Psychology*, 52, 59–82. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.59> (data zvernennia: 16.04.2026).

Stone, M. (1974). Cross-validatory Choice and Assessment of Statistical Predictions. *Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological)*, 36, 111–147. <https://doi.org/10.1111/j.2517> (data zvernennia: 16.04.2026).

Atamanchuk, N. M. (2022). Psykholohichni proiavy tryvozhnosti u studentiv pid chas viiskovoi ahresii [Psychological Manifestations of Anxiety in Students During Military Aggression]. In *Humanitarian space of science: experience and prospects*

(pp. 113–117). Poltava. <https://reposit.nupp.edu.ua/item/11707> (data zvernennia: 16.04.2026). [in Ukrainian]

Baliukh, N. (2023, December 28). Sotsiolyhy doslidyly, yak viina vplyvaie na psykholohichniy stan studentiv kyivskykh vyshiv [Sociologists Have Studied How The War Affects The Psychological State of Students at Kyiv Universities]. <https://suspilne.media/kyiv/649692-sociologi-doslidili-ak-vijna-vplyvae> (data zvernennia: 27.04.2026). [in Ukrainian]

Hirniak, A. N., & Babii, L. A. (2022). Formy rozumovoi diialnosti ta yikh parametrychni invarianty [Forms of Mental Activity and Their Parametric Invariants]. In *Transformational processes of the socio-humanitarian sphere of modern Ukraine in wartime* (pp. 58–60). Ternopil. <http://nauksgf.wunu.edu.ua/index> (data zvernennia: 27.04.2026). [in Ukrainian]

Hozak, S. V., Yelizarova, O. T., & Stankevych, T. V. (2023). Psykhichne zdorovia ta sposib zhyttia studentiv pid chas viiny [Mental Health and Lifestyle of Students During War]. *Reports of Vinnytsia National Medical University*, 27(4), 628–634. [https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2023-27\(4\)-17](https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2023-27(4)-17) (data zvernennia: 27.04.2026). [in Ukrainian]

Hruzynska, I. (2022). Problema emotsiinoho reahuvannia na stresovi sytuatsii v umovakh voiennoho stanu [The Problem of Emotional Response to Stressful Situations in Martial Law]. *Visnyk NAU*, 2(21), 97–107. [in Ukrainian]

Yeremenko, N. P., Kovalova, N. V., & Uzhvenko, V. A. (2023). Psykhichne zdorovia studentskoi molodi Ukrainy v roky viiny [Mental Health of Ukrainian Student Youth During The War]. In *Trends and prospects for the development of science and education in the context of globalization* (pp. 90–93). Pereiaslav. [in Ukrainian]

Levchenko, K., & Kharytonova, N. (2023). Stan psykholohichnoho zdorovia studentskoi molodi pid chas viiny [The State of Mental Health of Student Youth During The War: The Consequences of Traumatic Situations A Year After The Start of The Full-scale Invasion]. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/273.pdf> (data zvernennia: 27.04.2026). [in Ukrainian]

Zhyhailo, N., & Sholubka, T. (2022). Formuvannia psykholohichnoi stiikosti studentiv vshchychkh navchalnykh zakladiv u roky viiny [Formation of Psychological Resilience of Students of Higher Educational Institutions During The War]. *Visnyk of Lviv University*, 14, 3–14. <https://doi.org/10.30970/PS.2022.14.1> (data zvernennia: 27.04.2026). [in Ukrainian]

Khaustova, O. O., & Leshchuk, I. V. (2023). Ponad rik viiny ta vtrat: Povstavaty z popelu horya, shchob stvority nove [Over a Year of War and Loss: Rising from the Ashes of Grief to Create a New One]. *Ukrainian Medical Journal*, 1, 43–49. <https://doi.org/10.32471/umj.1680-3051.153.239914> (data zvernennia: 27.04.2026). [in Ukrainian]

Ohorenko, V., & Shornikov, A. (2023). Vplyv tryvohy ta depresii na psykholohichniy stan studentiv medychnoi osvity v umovakh voiennoho stanu [The Impact of Anxiety and Depression on The Mental State of Medical Students under Martial Law]. *Psychosomatic Medicine and General Practice*, 8, 4–8. <https://doi.org/10.26766/pmgnp.v8i4.453> (data zvernennia: 27.04.2026). [in Ukrainian]

Yurieva, L., Vyshnuchenko, S., & Shornikov, A. (2022). Analiz fenomeniv tryvohy ta depresii v pershi tyzhni viiny [Analysis of The Phenomena of Anxiety and Depression in The First Weeks of The War: Gender and Age Aspects]. *Psychosomatic Medicine and General Practice*, 7. <https://doi.org/10.26766/pmgp.v7i1.351> (data zvernennia: 27.04.2026). [in Ukrainian]

Polyvianaia M., Pishel V. Mental Health of Students in The Initial Period of The War in Ukraine. *V International Scientific and Practical Conference «Education and science today: intersectoral problems and the development of science»* (August 18, 2023) Great Britain, Cambridg. C. 231-233. doi.org/10.36074/logos- (data zvernennia: 27.04.2026).

Vasheka, T. V., Lych, O. M., Palamar, B. I., Palamar, S. P., Zhelanova, V. V., Safir, T. Yu., & Kurdil, N. V. (2023). Psychological Factors of Students' Vitality During The War in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*, 5(2), 1279–1284. <https://doi.org/10.36740/WLEk202305222> (data zvernennia: 27.04.2026).

Latifeh, Y., Omar, E., Mohammad, H., Fatema, M., Nazir, I., & Bisher, S. (2021). War-related Trauma and Post-traumatic Stress Disorder Prevalence among Syrian University Students. *European Journal of Psychotraumatology*, 12, 1954774. <https://doi.org/10.1080/20008198.2021.1954774> (data zvernennia: 27.04.2026).

Naghavi, A., Afsharzada, M., Brailovskaia, J., & Teismann, T. (2022). Mental Health and Suicidality in Afghan Students after The Taliban Takeover In 2021. *Journal of Affective Disorders*, 307, 178–183. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.04.001> (data zvernennia: 27.04.2026).

Veronese, G., Pepe, A., Diab, M., Abu Jamei, Y., & Kagee, A. (2022). Social Support, Resilience, And Mental Health in a Low-intensity Warfare Context. *Journal of Mental Health*, 31, 383–391. <https://doi.org/10.1080/09638237.2021.1979486> (data zvernennia: 27.04.2026).

Forrest, W., Edwards, B., & Daraganova, G. (2018). The Intergenerational Consequences of War. *International Journal of Epidemiology*, 47, 1060–1067. <https://doi.org/10.1093/ije/dyy040> (data zvernennia: 27.04.2026).

Elhadi, M., Msherghi, A., Elgzairi, M., et al. (2020). Psychological Status of Healthcare Workers During The Civil War And COVID-19 Pandemic. *Journal of Psychosomatic Research*, 137, 110221. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2020.110221> (data zvernennia: 27.04.2026).

MENTAL STATE OF STUDENTS YOUTH IN THE CONDITIONS OF MILITARY CONFLICTS: A META-ANALYSIS OF UKRAINIAN AND FOREIGN DISCOURSE

Borys SAVCHUK

Doctor of Sciences (in History), Professor,
Professor at the Bohdan Stuparyk Pedagogy Department of
Vasyl Stefanyk Carpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID: 0000-0003-2256-0845
e-mail: borys.savchuk@pnu.edu.ua

Olha SNITOVSKA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Latin and Foreign Languages Department of
Danylo Halytsky Lviv National Medical University,

Lviv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-3086-9503

e-mail: ozlotko@gmail.com

Abstract. The article presents a meta-analytical synthesis of Ukrainian and international research on the mental state of students in the context of military conflicts. The relevance of the study is determined by the growing number of empirical and theoretical works documenting the negative impact of war on students' mental health and the lack of their systematic generalization in Ukrainian scholarship. The aim of the paper is to develop and apply a meta-analysis methodology to identify common and distinctive trends, factors, and consequences of traumatic experiences affecting students' mental states. The methodological framework is based on contemporary meta-analytic approaches, including selection, evaluation, synthesis, and statistical interpretation of research findings.

The study analyzes of 43 Ukrainian publications (2022–2024) along with relevant international studies indexed in major scientific databases. Particular attention is paid to the criteria for selecting sources, assessing their quality, and identifying statistical heterogeneity. The findings indicate that stress, anxiety, depression, and fear are the dominant mental states among students during wartime, largely functioning as adaptive responses to traumatic conditions. Their dynamics reveal a gradual decrease in the intensity of certain symptoms over time, while overall psycho-emotional tension remains high. Key stress-inducing factors include military events, information pressure, uncertainty, and social environment.

The comparative analysis demonstrates both universal patterns of psychological responses and context-specific differences due to sociocultural conditions, the intensity and duration of conflicts, and differences in research methodologies. The study substantiates the effectiveness of the meta-analytical approach for synthesizing humanitarian research and outlines prospects for developing evidence-based psychological and educational support strategies aimed at improving students' resilience and mental well-being in wartime.

Keywords: mental state, students, military conflict, meta-analysis, stress, anxiety.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2026 р.

Стаття прийнята до друку після рецензування 05.05.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.